

Otočni turizam Španjolske

Kostanjevec, Dorotea

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:244324>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

Dorotea Kostanjevec

OTOČNI TURIZAM ŠPANJOLSKE

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, rujan 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

Dorotea Kostanjevec

OTOČNI TURIZAM ŠPANJOLSKE

TOURISM OF SPAIN'S ISLANDS

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

Marija Miščančuk, v. pred.

Komentorica:

Tina Smolković, mag. phil.

Čakovec, rujan 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
POVJERENSTVO ZA DIPLOMSKI ISPIT

Čakovec, 24. veljače 2022.

država: **Republika Hrvatska**
Predmet: **Engleski jezik u poslovnoj komunikaciji 2 - SDMTS**
Grana: **5.01.07 trgovina i turizam**

DIPLOMSKI ZADATAK br. 2021-MTSD-R-67

Pristupnik: **Dorotea Kostanjevec (0313019680)**
Studij: **Redovni specijalistički diplomski studij Menadžment turizma i sporta**

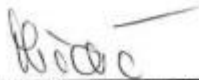
Zadatak: **Otočni turizam Španjolske**

Opis zadatka:

Španjolska je zemlja bogate kulturno-povijesne i prirodne baštine te se smatra jednom od perjanica turizma u Europi i svijetu. Uz atraktivne turističke destinacije na kopnu, može se pohvaliti otočnim skupinama Baleara u Sredozemnom moru i Kanara u Atlantskom oceanu, koji nude cjelogodišnji kupališni turizam. Radi se o atraktivnim turističkim destinacijama od kojih svaki otok nudi nešto posebno uključujući različite vrste turizma pa samim time privlače širok spektar turista, od mladih do obitelji s djecom.

Zadatak uručen pristupniku: 24. veljače 2022.
Rok za predaju rada: 20. rujna 2022.

Mentor:

Marija Miščančuk, v. pred.

Predsjednik povjerenstva za
diplomski ispit:

Tina Smolković (komentor)

Zahvala

Zahvaljujem svojoj mentorici Mariji Miščančuk, v. pred. i komentorici Tini Smolković, mag. phil. na prihvaćenom mentorstvu, za preneseno znanje tijekom studija te na pomoći prilikom izrade ovog završnog rada.

Najveće hvala mojim roditeljima koji su mi omogućili školovanje, bodrili me i vjerovali u mene i moj uspjeh.

Hvala mojim sestrama, dečku i prijateljima na pruženoj podršci tijekom studiranja.

Dorotea Kostanjevec

Sažetak

Španjolska, zemlja s povoljnim geografskim smještajem na jugozapadu Europe, okružena Mediteranskim morem i Atlantskim oceanom, brojnim otocima i ugodnom sredozemnom klimom, jedna je od vodećih turističkih destinacija Europe ali i svijeta. Osim položaja, Španjolska se može pohvaliti bogatom kulturnom baštinom, velikim umjetnicima, dugogodišnjom tradicijom, prirodnim ljepotama te različitim vrstama turizma koji su pogodni za sve generacije turista. U ovom radu Španjolska je prikazana kao turistička destinacija koja dio svog prihoda generira od turizma na otocima. Turizam Španjolske je jedna od jačih grana gospodarstva koja se temelji na milijunskim dolascima i noćenjima stranih i domaćih turista. Turizam Španjolske može se podijeliti na masovni turizam i specifične vrste turizma poput gastronomskog, aktivnog, sportskog, poslovnog ili kupališnog turizma. Glavni naglasak ovog diplomskog rada stavljen je na otočni turizam Španjolske koji je podijeljen na dva glavna otočja. Riječ je o Balearskom otočju smještenom u Sredozemnom moru i Kanarskom otočju u Atlantskom oceanu. Oba otočja najpoznatija su po klupskom turizmu za mlade, no nude se i ostale vrste turizma koje su prilagođene za različite generacije turista. U radu je prikazano Balearsko otočje s glavnim turističkim destinacijama, poznatim gradovima, zanimljivostima, gospodarstvom i kulturom, vrstama turizma koje se nude i detaljno opisana četiri turistički najznačajnija otoka Ibiza, Mallorca, Menorca i Formentera. Isto tako je opisano Kanarsko otočje sa svoja tri turistički najznačajnija otoka Tenerife, Gran Canaria i Lanzarote. Oba otočja karakterizira velik broj dolazaka i noćenja turista. Osim navedenih otočja, u radu su navedeni i ostali otoci Španjolske.

Ključne riječi: *Balearsko otočje, Kanarsko otočje, otoci Španjolske, otočni turizam, Španjolska, turizam Španjolske*

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. OPĆE ZNAČAJKE ŠPANJOLSKE	2
2.1. Geografski položaj, klima i okoliš Španjolske	3
2.2. Stanovništvo Španjolske.....	3
2.3. Umjetnost i kultura Španjolske.....	4
2.4. Gospodarstvo Španjolske.....	4
3. TURIZAM ŠPANJOLSKE	6
4. BALEARSKO OTOČJE	8
4.1. Mallorca.....	9
4.1.1. Turizam Mallorce	10
4.1.2. Palma de Mallorca.....	13
4.2. Ibiza.....	14
4.2.1. Turizam Ibize	15
4.2.2. Dalt Vila	17
4.3. Menorca.....	18
4.3.1. Turizam Menorce	18
4.3.2. Rezervat biosfere Menorca.....	20
4.4. Formentera.....	20
4.4.1. Turizam Formentere	21
4.4.2. Svjetionik La Mola.....	22
5. KANARSKO OTOČJE	24
5.1. Tenerife.....	25
5.1.1. Turizam Tenerifa.....	26
5.1.2. Santa Cruz de Tenerife	28
5.2. Gran Canaria	29

5.2.1.	Turizam Gran Canarie	29
5.2.2.	Dunas de Maspalomas.....	31
5.3.	Lanzarote.....	32
5.3.1.	Turizam Lanzarotea.....	32
5.3.2.	Arrecife.....	33
6.	UČINAK OTOČNOG TURIZMA U TURIZMU ŠPANJOLSKE.....	35
7.	ZAKLJUČAK	37
	LITERATURA	38
	POPIS TABLICA	41
	POPIS ILUSTRACIJA	41

1. UVOD

Cilj ovog rada je prikazati otočni turizam Španjolske na primjeru dva najveća i turistički najprivlačnija otočja, Balearskog otočja i Kanarskog otočja. Španjolska je poznata po turizmu i velikom broju posjetitelja te nudi različite vrste turizma koji privlače širok spektar turista, od mladih, obitelji s djecom do umirovljenika. Rad obuhvaća opće značajke Španjolske i njezin turizam, a pobliže su prikazani otoci zajedno sa svojim turističkim destinacijama.

Rad započinje predstavljanjem Španjolske, gdje je prikazan geografski smještaj države, okoliš i priroda, klima, stanovništvo, kultura i umjetnost te gospodarstvo Španjolske. Drugi dio rada posvećen je turizmu Španjolske, jednoj od važnijih grana gospodarstva ali i grani koja ostvaruje 12% ukupnog BDP-a države. Glavni dio rada sadržava detaljan opis Balearskog i Kanarskog otočja, uključujući opće podatke o otocima te turističke podatke kao što su broj dolazaka i noćenja turista. Oba otočja podijeljena su na manje otoke od kojih je svaki detaljno opisan zajedno s vrstama turizma koji postoje na tom otoku te glavnom turističkom atrakcijom tog otoka. Na kraju ovog rada nalazi se zaključak u kojem se sažima cijeli rad.

Prikupljanje potrebnih informacija i podataka u samoj je biti ovog rada. U cilju prikupljanja što konkretnijih informacija i podataka koji će pomoći pri rješavanju problema ovog rada koristit će se odgovarajući sekundarni podaci iz domaćih i stranih izvora. Koncept rada temeljen je na sustavnom proučavanju znanstvene i stručne literature.

2. OPĆE ZNAČAJKE ŠPANJOLSKE

Španjolska, službenim nazivom Kraljevina Španjolska, država je na jugozapadu Europe i zauzima veći dio Pirinejskog poluotoka. Glavni grad Španjolske je Madrid, poznat po kraljevskoj rezidenciji, nogometnim klubovima, muzejima, trgovima i bogatoj povijesti. Španjolska je zemlja poznata po kamenim dvorcima, snježnim planinama, ogromnim spomenicima i sofisticiranim gradovima, što ju je sve učinilo omiljenom destinacijom za putovanja. Srce Španjolske čini Meseta, široka središnja visoravan visoka od 600 do 800 metara. Veći dio regije tradicionalno je prepušten stočarstvu i proizvodnji žitarica. Okružena palmama, grmovima ružmarina i drugim tropskim raslinjem, jugoistočna mediteranska obala i Balearski otoci uživaju u blagoj klimi, privlačeći milijune posjetitelja i umirovljenika, posebno iz sjeverne Europe (Shubert, 2022). Slika 1 prikazuje kartu Španjolske.

Slika 1. Karta Španjolske

Izvor: <https://ontheworldmap.com/spain/> (24.8.2022.)

2.1. Geografski položaj, klima i okoliš Španjolske

Španjolska je po veličini treća država u Europi s ukupnom površinom od 505990 km². Najveći dio površine zauzima veći dio Pirinejskog poluotoka, dok ostatak čine Balearski otoci u Sredozemnom moru, Kanarski otoci u Atlantskom oceanu, gradovi Ceuta i Melilla na sjeveru Afrike te enklava Llivia na Pirinejima. Granice dijeli s Francuskom i Andorom na sjeveru, s Portugalom na zapadu, dok na samom jugu graniči s kolonijom Ujedinjenog Kraljevstva Gibraltarom.

Plavec i Rađa (2005) navode da se klima Španjolske nalazi u umjerenom pojasu te njezin raznolik reljef utječe na klimatsku raznolikost. Veći dio Španjolske ima sredozemnu klimu. Tijekom čitave godine najviše padalina imaju sjeverni predjeli, dok istočnu i južnu obalu te otoke karakteriziraju blage zime. U unutrašnjosti su tijekom zime temperature često ispod nule. Ljeta su pretežno vruća u svim krajevima, osim u gorskim krajevima.

Oblici vegetacije variraju ovisno o klimatskim zonama, od planinskog (Pireneji, Picos de Europa), zimzelenog (sjeverna obala) do suhog (Sredozemlje, Meseta). Tipična mediteranska mješovita šuma koja je nekad prekrivala velika područja Španjolske danas je jedva prisutna. Tipične biljke su masline, stabla citrusa i marelica, suncokreti i šafrani, a neki predjeli u Murciji i Almeriji djeluju pustinjski (Möginger, 2010).

2.2. Stanovništvo Španjolske

Španjolska ima više od 47 milijuna stanovnika s gustoćom naseljenosti od 92 stanovnika na kilometru kvadratnom. No usprkos gustoj naseljenosti, znatne su regionalne razlike pa su tako najgušće naseljena područja obalni krajevi oko Barcelone, Valencije i Bilbaa koji se sve više razvijaju i naseljavaju te Madrida kao glavnog grada, dok su najrjeđe naseljeni planinski krajevi u unutrašnjosti (Španjolska, Proleksis enciklopedija, 2017). Jedan od najuočljivijih demografskih fenomena je bijeg sa sela – čak dvije trećine svih Španjolaca živi u gradu. U nekim pokrajinama Kastilje i Aragona na selu se može sresti još samo starija populacija pa je sve manji udio mladog stanovništva i brz porast starijeg jedan od problema Španjolske.

Španjolci čine većinu stanovništva, a njih slijede Katalonci i Baski. Važnije manjine u Španjolskoj predstavljaju doseljenici iz Afrike, Rumunjske, Latinske Amerike, kao i 400000 Roma i Sintija koji danas uglavnom imaju stalno prebivalište. Nekoliko milijuna ljudi u

Kataloniji, Valenciji i na Balearima uz španjolski govore i katalonski. Galješki (gal. *galego*), jezik stanovnika Galicije govori oko 2,5 milijuna Španjolaca sa sjevera, a baskijski (bas. *euskera*) govori milijun Baska s obje strane španjolsko-francuske granice (Möginger, 2010).

2.3. Umjetnost i kultura Španjolske

Višegodišnje raslojavanje kulturnih slojeva dogodilo se zbog utjecaja različitih naroda i religija. Španjolska kultura jedinstvena je kombinacija povijesnih spomenika i folklorne baštine starih Rimljana, Grka i Arapa. Španjolski stil "*mudejar*" je simbioza arhitekture, slikarstva, glazbe, dekorativne i primijenjene umjetnosti, izražena kroz međunarodne kulturne značajke. Španjolska kultura zastupljena je i u brojnim građevinama, pa su tako najpoznatiji Slavoluk pobjede u Barceloni, Casa Lleo Morera u Barceloni, Torres de Serrano u Valenciji, Gimurske stepenaste piramide na otoku Tenerife, katedrala Santiago de Compostela u istoimenom gradu i brojne druge. Španjolska umjetnost ostavila je širok trag u svjetskoj povijesti kulture. Poznati umjetnici koji su ostvarili doprinos suvremenoj umjetnosti su Salvador Dali, Joan Miro, Pablo Picasso i Juan Gris. Književnost su obilježili slavni Miguel de Cervantes, Félix Lope de Vega, Pedro Calderon de la Barca i mnogi drugi. Španjolska je također poznata po tradicionalnom glazbenom izričaju „*flamenco*“, predstavljenim kroz pjesmu, ples i sviranje gitare. Najpoznatiji festivali održavaju se tijekom ljeta i jeseni a u to spadaju Tomatina – festival rajčice i Corrida – borba s bikovima (Public Welfare, 2022).

2.4. Gospodarstvo Španjolske

Španjolska je industrijski razvijena i tehnološki napredna zemlja. Njezino gospodarstvo jedno je od vodećih u Europi. Velika globalna kriza 2008. pogodila je španjolsko gospodarstvo i uzrokovalo njegovu stagnaciju, drastičan pad standarda te veliku nezaposlenost. Od 2015. godine Španjolska bilježi rast te polako izlazi iz krize (Plavec i Rađa, 2005). Od sredine 1970-ih Španjolska reformira gospodarstvo te 1986. postaje članica Europske unije, u kojoj je među vodećim zemljama po poljoprivrednoj proizvodnji i turističkim uslugama.

Prema Möginger (2010), citat bivšeg premijera Aznara: „*Espana va bien*“. (Hrv. „Španjolskoj ide dobro“), dugo je vrijedilo kao neka vrsta prirodnog zakona. Gospodarstvo se nakon demokratskog otvaranja i ulaska u Europsku uniju snažno razvilo. Do 2008. godine temeljno je gospodarsko raspoloženje bilo pozitivno, sve dok zemlju nije pogodila globalna kriza: s obzirom na to da je dugogodišnji razvoj počivao na rastućoj trgovini nekretninama, propast banaka na svjetskoj razini imala je kobne posljedice. Španjolska je usprkos najnovijim udarcima atraktivno mjesto za investitore. Gospodarstvo se više okrenulo međunarodnom tržištu i pojačano se angažiralo u inozemstvu.

U industriji je razvijena proizvodnja hrane i pića, vozila, brodova, strojeva i opreme, odjeće, obuće, lijekova i dr. Od prirodnih bogatstava značajna su nalazišta ugljena, željezne rude, bakra, cinka i uranija (Španjolska. Hrvatska Enciklopedija, 2021).

3. TURIZAM ŠPANJOLSKE

Turizam je pojam koji se koristi gotovo svakodnevno, a jedna od definicija prema Čavlek i sur. (2011:29) govori da je turizam „skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost“.

Turizam je u Španjolskoj značajna i snažna grana gospodarstva koja je 2019. godine zapošljavala 12.7% ukupnog stanovništva te su iste godine prihodi od turizma iznosili 12.4% ukupnog BDP-a države. U 2020. godini zbog pandemije COVID-19, udio zaposlenih u turizmu pao je na 11.8%, dok je doprinos turizma BDP-u države iznosio 5.5% (Instituto Nacional de Estadística, 2022).

Razvoj masovnog turizma Španjolske počinje osamdesetih godina 20. stoljeća gradnjom velikih hotelskih kompleksa i infrastrukture. Jedna od karakteristika turizma Španjolske je i prodaja apartmana i kuća za odmor strancima, ponajviše Nijemcima i Britancima. Najviše turističkih dolazaka bilježi se u ljetnim mjesecima na Sredozemnoj obali, čime se Španjolska povezuje sa sezonalnosti turizma. Glavni faktori koji privlače turiste u zemlju su prirodni faktori poput mora, sunca i plaža te veliki broj sunčanih sati godišnje uz koje se vežu dvije od pet velikih turističkih regija, Baleari i Kanari (Španjolska, Proleksis enciklopedija, 2017).

Curić i sur. (2013) navode da se u Španjolskoj može izdvojiti pet velikih turističkih regija: Sredozemno primorje, Baleari, Kanari, Atlantsko primorje i Unutrašnjost. Turistička područja u Sredozemnom primorju su obalni pojasevi Costa Brava, Costa del Azhar, Costa Blanca, Costa del Sol i Costa de la Luz. Ostali faktori koji privlače turiste su kulturna i povijesna baština, raznolikost krajolika te turistička ponuda u kulturno-povijesnim gradovima kao što su Barcelona, Madrid, Toledo, Granada, Sevilla, Córdoba i Cádiz (Španjolska, Proleksis enciklopedija, 2017). Na UNESCO-vom popisu svjetske baštine nalazi se ukupno 49 mjesta kulturne i prirodne baštine. Neke od najpoznatijih kulturnih i prirodnih baština su Santiago de Compostela, Stari grad u Segoviji s akveduktom, Nacionalni park Teide te tradicionalni glazbeni izričaj *flamenco* (Unesco, 2022).

Prema Curić i sur. (2013), Španjolska zauzima četvrto mjesto u tablici vodećih zemalja svijeta po pokazateljima razvijenosti međunarodnog turizma 2011. godine. Te su godine međunarodni turistički dolasci iznosili 56,7 milijuna te je najveći broj turističkih dolazaka bio iz Kine.

Turizam Španjolske posljednjih godina bilježi rast u dolascima turista sve do 2020. godine, kada broj dolazaka i noćenja turista pada zbog pandemije virusa COVID-19, dok broj ostvarenih noćenja turista varira sve do 2020. godine. Tablica 1 prikazuje broj dolazaka i noćenja turista od 2016. do 2020. godine.

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja turista u Španjolskoj

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj dolazaka turista	75.315.008	81.868.522	82.808.413	83.509.153	18.933.103
Broj noćenja turista	593.417.445	633.696.886	616.714.999	594.017.856	147.986.129

Izvor: Instituto Nacional de Estadística (2022.)

4. BALEARSKO OTOČJE

Baleari su otočje u Sredozemlju površine oko 5000 km². Premda u ukupnoj površini Španjolske na Baleare otpada samo 1% teritorija, tu se nalazi čak oko 30% španjolskih hotelskih kapaciteta. Baleari imaju vrlo dugu turističku tradiciju jer je već u prvoj polovici 19. stoljeća otpočeo njihov turistički razvoj. Od 1980-ih godina Baleari se razvijaju kao kupališna destinacija i kao glavno mjesto zabave i provoda u Španjolskoj, poznato po dinamičnom noćnom životu. Udio turizma u balearskom gospodarstvu čak je 60% i ta činjenica objašnjava zašto lokalno stanovništvo tolerira probleme koje često uzrokuju mlađi turisti (Curić i sur., 2013). Nositelji turizma Balearskog otočja su četiri otoka: Mallorca, Menorca, Ibiza i Formentera. Slika 2 prikazuje geografski položaj Balearskog otočja.

Slika 2. Otočje Baleari

Izvor: <https://ontheworldmap.com/spain/islands/balearic-islands/> (9.5.2022.)

Osim bogatim noćnim životom, Balearsko otočje može se pohvaliti umjetnošću i kulturom, prirodom i krajolikom, sportskim i aktivnim turizmom, plažama, *wellnessom*, gastronomijom i poslovnim odmorom. Plavec i Rađa (2005) navode da su otmjena ljetovališta i privlačne uvale i plaže, u kombinaciji s vrućom, ali nikad neugodnom klimom, zaslužni što turizam čini glavni dio života na obalama Balearskih otoka. Također govore kako u

unutrašnjosti ima mira i tišine u izobilju, od šumovitih brda, lijepih bijelih sela, samostana, crkava, špilja pa sve do pretpovijesnih spomenika.

Kulturna baština Baleara naziva se talajotskom a na UNESCO-vom popisu svjetske baštine nalazi se planinski lanac Serra de Tramuntana i liturgijska drama Canto de la Sibilla. Prirodne ljepote otoka povezuju se s turizmom pa je tako poznato promatranje ptica, biciklizam, golf, aktivni turizam koji uključuje vodene sportove poput jedrenja, ronjenja i surfanja. Nudi se zdravstveni i *wellness* turizam te gastronomski turizam kao temeljni dio kulture (Illes Balears, 2018).

Tablica 2 prikazuje broj dolazaka i noćenja turista na otočju Baleari od 2017. do 2021. godine. Iz tablice je vidljivo da je ostvaren broj dolazaka i noćenja turista pao u 2020. godini zbog pandemije COVID-19, no već sljedeće godine bilježi se rast i dolazaka i noćenja turista te on premašuje prethodne godine.

Tablica 2. Broj dolazaka i noćenja turista na Balearskom otočju

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj dolazaka turista	3.352.137	3.347.957	3.275.923	2.013.829	3.749.841
Broj noćenja turista	15.366.535	14.865.663	14.990.893	10.200.136	17.183.091

Izvor: Instituto Nacional de Estadística (2022.)

4.1. Mallorca

Službena mrežna stranica predstavlja Mallorcu kao otok s plavim morem, uvalama, zlatnim pijeskom, planinama, selima i živopisnim glavnim gradom. Otok i njegov glavni grad, Palma, prepuni su karaktera, a njegove plaže poznate su diljem svijeta, što ga čini jednom od najtraženijih ljetnih destinacija. Mallorca je otok opremljen luksuznim hotelima i vilama, tradicionalnom kuhinjom i restoranima s Michelinovim zvjezdicama. Otok se također može pohvaliti kulturnom scenom te popularnim događajima koji se odvijaju tijekom cijele godine.

Mallorca je najveći otok u otočnoj skupini Baleara s površinom od 3625 km² i 859289 stanovnika prema popisu iz 2015. godine. Pretežno je brdovit i planinski, građen uglavnom od vapnenca, osebujna krševita izgleda. Dva paralelna planinska lanca pružaju se uz

sjeverozapadnu i jugoistočnu obalu, a razdvaja ih niži središnji kraj. Klima je sredozemna s oskudnom vegetacijom, osim u nekim dolinama. Poljoprivreda je koncentrirana u nižem, središnjem dijelu otoka te prevladavaju agrumi, smokve, masline, vinova loza i pšenica. Također je poznata i prerada poljoprivrednih proizvoda, kože, izrada obuće, namještaja, nakita, keramike, ribarstvo i dobivanje morske soli. Najveće privredno značenje ima turizam, razvijen osobito na jugozapadnoj i sjeveroistočnoj obali te glavni grad i luka Palma de Mallorca. Ostali su gradovi u unutrašnjosti Sóller, Inca, Manacor, Artá i Felanitx (Mallorca. Hrvatska enciklopedija, 2021).

Prema Plavec i Rađa (2005) Mallorca se češće povezuje s kontinentom nego s otokom. Otok nudi širok raspon krajolika, od plodnih ravnica središnje Mallorce do gotovo alpskih vrhova Tramuntane. Nadalje, Plavec i Rađa (2005) navode kako su blaga otočka klima i lijepe plaže zaslužne što je Mallorca postala jedno od glavnih španjolskih odredišta turizma s obiljem povijesnih spomenika.

Zbog blagih temperatura i sunca tijekom cijele godine, otok je savršena destinacija za razne aktivnosti na otvorenom. Otok nudi mogućnost biciklizma, planinarenja, jedrenja, brdskog biciklizma, jahanja, penjanja, golfa, tenisa pa sve do raznih vodenih sportova ili ležernijih aktivnosti poput razgledavanja, kupovine, kušanja vina ili promatranja ptica. Mallorca se može pohvaliti umjetničkim galerijama, dvorcima, ostacima drevnih naselja iz brončanog doba, špiljama, prirodnim parkovima te muzejima i vinogradima. Među najpoznatijim znamenitostima Mallorce su katedrala u Palmi, gotička građevina koja gleda na more, nacionalni park Serra de Tramuntana koji se proteže duž zapadne obale otoka i vinogradi razasuti oko grada Binissalem (See Mallorca, 2022).

4.1.1. Turizam Mallorce

Mallorca ima uvjete za različite vrste turizma. S jedne strane, spaja mlade turiste s noćnim klubovima i razgledavanjem grada kroz dan, a s druge strane smješta obitelji s djecom u luksuzne hotele s raznim aktivnostima. Mallorca na svom otoku nudi nekoliko vrsta turizma koji su detaljnije opisani u nastavku.

Poslovni turizam

Mallorca je idealno odredište za kombiniranje posla i slobodnog vremena. Osim MICE¹ ponude, vrijedi istaknuti kvalitetu i raznovrsnost komplementarne ponude, kulturu, tradiciju, prirodu, aktivni turizam, gastronomiju, *shopping* i *wellness*. Mallorca ima veliko iskustvo u organizaciji događaja, a otok ima čitav niz profesionalaca posvećenih MICE sektoru. Svi aspekti događaja kontrolirani su od početka do kraja, što je jamstvo uspjeha.

Mallorca nudi bezbroj mogućnosti na raspolaganju poslovnim turistima, a ovisno o broju korisnika i specijalizaciji događaja moguće je korištenje velikih potpuno opremljenih prostorija te drugih prostora manjeg kapaciteta za manje i ekskluzivne grupe. Dva najpoznatija prostora za organizaciju događaja ili poslovnih sastanaka su Kongresna Palača i Palma Auditorium koji se nalaze u glavnom gradu Palma. Otok ima mnogo gledališta i kazališta, kao i kongresne centre, višenamjenske dvorane i jedinstvene prostore koji pružaju brojne mogućnosti. Mnogi hotelski objekti također su specijalizirani za MICE i imaju različite vrste višenamjenskih soba. Brojne su mogućnosti odabira najprikladnijeg objekta za održavanje događaja, od velikih hotela za smještaj većeg broja ljudi do najmanjeg luksuza, preko butik hotela, agroturizma ili seoskih hotela (Consell de Mallorca, 2022).

Zdravstveni i *wellness* turizam

Mallorca je dugo bila poznata kao “otok mira” i za to postoji dobar razlog. Iako su zabave i noćni klubovi vrlo popularni na otoku, Mallorca i dalje nudi mogućnosti za opuštanje. *Wellness* ponuda uključuje toplice s mineralnim izvorima, *wellness* toplice i talasoterapiju, termalne i *beauty* centre. Na Mallorci također postoji lječilište s radioaktivnom natrij kloridom i visokomineralnom vodom, a nalazi se u Camposu. Voda se koristi stoljećima i služi za liječenje reume, artritisa, kožnih, respiratornih i živčanih bolesti. U talasoterapiji se kao terapija i pod liječničkim nadzorom koriste morska voda, alge, blato i druge tvari iz mora. Voda se skuplja u moru, obrađuje i pročišćava kako bi se jamčila odsutnost patogenih agenasa.

Wellness toplice najčešći su tip *wellnessa* na Mallorci. Nude tretmane ljepote i opuštanja uz korištenje vode. Vodi se dodaju korisne tvari kako bi se povećala njena svojstva opuštanja i poboljšanja ljepote. Mogućnosti liječenja u potrazi za *wellnessom* toliko su se povećale da se sada kreću od konvencionalnih terapija morskom vodom do masaže s čokoladom i ljubičastim grožđem ili stavljanja vrućeg kamenja na tijelo (Consell de Mallorca, 2022).

¹ Akronim za poslovni turizam koji se sastoji od engleskih riječi: meetings, incentives, congresses i exhibition.

Gastronomski turizam

Gastronomija Mallorce nudi sve prednosti mediteranske prehrane za koju kažu da je među najcjelovitijim i najzdravijim dijetama. Kuhinja Mallorce odraz je različitih kultura koje su oblikovale njihov današnji identitet, a nudi različit asortiman mesa domaćih proizvođača, svježe ulovljene ribe te ponudu sezonskog povrća i voća.

Najtipičniji restorani, uglavnom zbog svoje duge povijesti, nazivaju se “*cellers*” te se nalaze po cijelom otoku. Kobasice i crni kruh spadaju među najpoznatije gastronomske slastice ovog otoka. Uz to je poznat desert “*ensaimada*”, pecivo napravljeno od šećera, jaja i masti. Mallorca nosi naziv zemlje vina zbog brojnih vinograda i vina po kojima je poznata, kao što su crna i bijela vina *mallorquin*. (Consell de Mallorca, 2022).

Sportski turizam

Mallorca je idealno mjesto za sportski turizam. Osim vizualnog utjecaja krajolika, sportaši uživaju u ugodnom, stabilnom vremenu. Štoviše, otok se može pohvaliti vrhunskim sportskim sadržajima: nogometnim stadionom u Son Moixu, Palma Arenom i velikim brojem marina i golf terena. Mallorca je dom brojnih vrhunskih sportskih osoba kao što su Rafael Nadal, Rudy Fernández, Miquel Àngel Nadal, Carlos Moyá i brojni drugi.

Sportovi koji privlače turiste su odbojka, nogomet, tenis, hokej, biciklizam i atletika ili sportovi na vodi kao što su plivanje, jedrenje na dasci, skijanje na vodi, ronjenje i sportski ribolov. Gotovo svaki vikend održavaju se utrke konjima. Zbog blage zime, Mallorca je poznata destinacija za planinarenje, nordijsko hodanje i avanturističke sportove. Golf postaje sve traženiji pa je rastuća potražnja za tim sportom posljednjih godina potaknula izgradnju novih i poboljšanih objekata (Consell de Mallorca, 2022).

Kulturni turizam

Mallorca ima mnogo muzeja po cijelom otoku u kojima su izložene umjetničke izložbe iz svih razdoblja, od klasičnih djela do najnovije avangarde. Svi muzeji smješteni su u zgradama povijesne i baštinske vrijednosti. Osim muzeja, Mallorca ima mnoštvo spomenika koji se ističu svojom veličinom i elegancijom. Brojni muzeji i spomenici nalaze se u glavnom gradu, a dvorac Bellver i katedrala su na vrhu liste posjećenosti. Mallorca je bila izvor inspiracije za mnoge umjetnike čija su imena zapisana zlatnim slovima u povijesti umjetnosti 20. stoljeća. Rukotvorine Mallorce prikazuju povijest, kulturu i tradiciju otoka. Drevna zanatska zanimanja prenosila su se kroz generacije do današnjih dana. Vez i tkanina “*llengües*”, jednostavne i

tradicionalne espadrile, tkanje košara, šešira i prostirki, keramika, puhanje stakla i unikatni nakit samo su neki od najistaknutijih zanatskih proizvoda i procesa Mallorce (Consell de Mallorca, 2022).

4.1.2. Palma de Mallorca

Palma ili Palma de Mallorca grad je na jugozapadnoj obali otoka Mallorca i upravno središte španjolske autonomne zajednice i otočne skupine Baleari s ukupno 400578 stanovnika prema podacima iz 2015. godine. Glavna je trgovačka, ribarska i putnička luka Baleara s trajektnim vezama s kopnom i susjednim otocima Menorcom i Ibizom. Palma je turističko središte, najpoznatije po kupališnom turizmu (Palma. Hrvatska enciklopedija, 2021).

Plavec i Rađa (2005) navode da na otoku čije je ime postalo sinonim za masovni turizam, Palma iznenađuje svojim kulturnim bogatstvom. Spominje se kako je već za vrijeme Maura bila prosperitetni grad fontana i hladnih dvorišta, a nakon što ju je Jaime 1. osvojio 1229. godine zapisao je: „Čini mi se... da je to najljepši grad koji sam ikad vidio“. Znakovi Palminog bogatstva iz prošlosti još se uvijek mogu vidjeti na raskošnim crkvama i palačama koje ispunjavaju stari grad.

Nadalje, Plavec i Rađa (2005) navode da je jedna od najimpresivnijih građevina u Španjolskoj koja spaja veličinu s tipično gotičkom elegancijom Katedrala u Palmi ili La Seu, kako je zovu Majorkanci. Izgrađena je u 13. stoljeću sa stropom visokim oko 44 metra, što je čini jednom od najviših katedrala u Europi. Slika 3 prikazuje izgled Katedrale u Palmi.

Slika 3. Katedrala u Palmi

Izvor: <https://www.spain.info/en/top/essential-sights/> (18.5.2022.)

4.2. Ibiza

Ibiza je treći po veličini otok u Balearima s 140964 stanovnika prema podacima iz 2015. godine. Otok je visok do 475 metara, a obala je razvedena, pretežito kamenita, s mnogobrojnim zaljevima. Glavna privredna grana je turizam, no stanovništvo se bavi i poljoprivredom i ribarstvom te proizvodnjom morske soli. Glavno je naselje i luka Ibiza na južnoj obali otoka. Otok Ibiza je 1999. uvršten na UNESCO-ov popis svjetske prirodne (raširenost porosta i bogata morska fauna) i kulturne baštine (utvrda iz 16. st., ostatci feničkog naselja u uvali Sa Caleta, stari utvrđeni dio grada Ibize) (Ibiza. Hrvatska enciklopedija, 2021).

Plavec i Rađa (2005) navode da na ovom otoku nije bilo turizma sve do 1960-ih godina, kada se iznenada pojavio u europskim brošurama za odmor. Nadalje napominju kako je grad Ibiza zadržao ozračje španjolskog provincijskog središta iz 1950-ih godina te je odjednom postao raj za organizirani tulum, sklonište hipija i glamurno središte te je jedno od mitskih odredišta na Sredozemlju.

Bourbon (2003) spominje kako je živahno i uzavrelo, istoimeno glavno središte otoka poznatije kao grad „la Ciudad“. Osim što je izgrađena na kosini strmog brda koje se naglo izdiže iz Sredozemnog mora, Ibiza se još ističe i svojim jedinstvenim šarmom. Njen povoljan zemljopisni položaj, lijep okoliš i pomalo orijentalni izgled, čine je omiljenim turističkim središtem u svijetu. Ono što danas Ibiza čini Ibizom jest najbolja ponuda za noćno uživanje poput klubova, žive glazbe, međunarodnih bendova i poznatih zabava (Ibiza, 2021).

Službena mrežna stranica otoka Ibize navodi da su gradovi Ibize srce i duša otoka a njihovi stoljetni domovi i tradicija poznati su diljem svijeta. Pejzaž Ibize i petnaest gradova koji se nalaze na otoku poznati su po zabavama, poviješću, pričama i životu stanovnika. Priroda Ibize jedna je od najvažnijih čari otoka, a njegove guste šume mediteranskog bora privlače pažnju posjetitelja. Grci su otočje Pityusic poznavali kao Borovo otočje, zbog zelenog sloja koji se širio njegovim poljima i planinama tijekom cijele godine. Najistaknutija prirodna područja su prirodni park Ses Salines i prirodni rezervati Es Vedrà, Es Vedranell i zapadni otočići (Ibiza, 2021).

4.2.1. Turizam Ibize

Otok Ibiza je izuzetan kutak Mediterana koji posjećuju mnogi zbog privlačnosti njegovog živopisnog noćnog života, ali nudi i mnoge druge zanimljivosti. Više od 18 km pješčanih plaža i kristalno čistog mora, svijetle bijele kuće, utvrđene crkve i zadivljujući zidovi Dalt Vile samo su neke od atrakcija Ibize.

Kupališni turizam

Plaže na otoku poznate su po svojoj jedinstvenoj ljepoti i tirkizno prozirnoj vodi zahvaljujući oceanskoj posidoniji na morskom dnu koja je na UNESCO-vom popisu svjetske baštine od 1999. godine. Bez sumnje, priroda Ibize predstavlja najistaknutiju privlačnost otoka. Otok ima 210 km plaža s površinom od 572 m² na kojima se može uživati tijekom cijele godine zahvaljujući toplim temperaturama i blizu 3000 sunčanih sati. Poznate plaže su Platja d'en Bossa i Es Figueral, a plaže Ses Salines i Es Cavallet nalaze se unutar zaštićenog prirodnog rezervata (Ibiza, 2021).

Gastronomski turizam

Putovanje na Ibizu zbog gastronomije i vina znači okusiti tradicionalna jela napravljena od prirodnih proizvoda. Poznata jela ovog otoka podrazumijevaju jela od školjaka i riže, svježu ribu ili pak tradicionalno jelo "Flaó". "Flaó" je okrugla torta napravljena od jaja, svježeg ovčjeg sira ili mješavine ovčjeg i kozjeg sira i listova paprene metvice koji mu daju poseban okus. Neizostavan dio obroka je vino koje se od 1990. godine razvija na otočju Pityusic te postaje jedno od najboljih vina na Mediteranu. Ibiza svoja vina proizvodi u područjima San Mateu, Buscastella i Sant Josepa, a domaće sorte su grožđe Monastrell i Garnacha za crna vina, dok je za bijelo vino najvažnija sorta malvazija. Maslinovo ulje napravljeno je prema tradicionalnim metodama, a najčešća sorta maslina na Ibizi je maslina empeltre, također poznata kao maslina Ibiza te maslina arbequina i maslina picual. Prve dvije sorte daju voćna ulja, a posljednja proizvodi ulja jačeg okusa.

Osim toga, Ibiza je poznata i po medu. Med proizveden na Ibizi skuplja se samo dva puta godišnje. Ljeto je sezona meda s više cvjetova. Njegove glavne osobine su zlatno prozirna boja, nevjerojatna aroma, fluidna tekstura i činjenica da ne kristalizira. U međuvremenu, zima je sezona sakupljanja meda od ružmarina i vrijeska. Na otoku djeluje pet proizvođača i četiri pakera koji godišnje sakupe i pakiraju blizu 5000 kg meda (Ibiza, 2021).

Clubbing turizam

Clubbing turizam podrazumijeva putovanja isključivo radi posjete noćnim klubovima ili drugim mjestima za piće i zabavu (Travel industry dictionary, 2022). Ibiza je globalno poznata po tome što je prijestolnica noćnog života, glazbe i zabave. Tijekom ljeta na otoku se okupljaju brojni glazbenici, umjetnici i DJ-evi iz svih krajeva svijeta kako bi privukli turiste u ljetnim mjesecima. Iako je Ibiza mali otok na kojem se zabavlja, glamurozne plaže i najnoviji glazbeni trendovi spajaju se s mirom, kulturnom i prirodnom baštinom povezanom s višestoljetnom tradicijom.

Ibiza je dom najboljih svjetskih DJ-eva i najvećih, najinovativnijih klubova. Noćni život Ibize poznat je po stalnim inovacijama, uz stalni tok najnovijih trendova koji pritječu te dolasku svjetskih poznatih osoba. Tri ljetne noći renesansne zidine Dalt Vile, mjesta svjetske baštine, zvuče poput jazza. Glavni lokalni bendovi, zajedno s već priznatim umjetnicima iz nekoliko krajeva svijeta, sviraju uživo na jedinstvenoj i privilegiranoj pozornici, uporištu Santa Llúcie te pružaju jedinstveno iskustvo svojim posjetiteljima (Ibiza, 2021).

Kreativni turizam

Ibiza je otok koji svojim posjetiteljima nudi široku lepezu aktivnosti. Jedna od tih aktivnosti uključuju i novu vrstu turizma: kreativni turizam. Međunarodna mreža Creative Tourism Network definirala je široku i raznoliku ponudu edukacijskih aktivnosti koje se nude na otoku. Otok potiče kreativnost još od 1960-ih, a veliki stvaratelji iz mnogih disciplina odabrali su Ibizu kao svoje mjesto stanovanja i inspiracije. Umjetnici i kreatori iz cijelog svijeta uspjeli su se integrirati u zemlju koja je zadržala svoj karakter i tradiciju, a upravo tradicija održava živ i dinamičan način izražavanja kreativnosti. Kreativni turizam nudi raznolika iskustva poput učenja tajni otočnog bilja i proizvodnje njihovog najpoznatijeg likera, DJ tečaja kod najprestižnijih glazbenih produkcijskih kuća ili pak učenje o umjetnosti, ekologiji i kulturi. Cilj ove međunarodne mreže osnovane u 2010. godini je razvijati i promicati kreativni turizam na otoku Ibizi (Ibiza Creativa, 2017).

4.2.2. Dalt Vila

Dalt Vila stari je grad otoka Ibize, a sa svojom impresivnom tvrđavom je proglašena UNESCO-om svjetskom baštinom 1999. godine. Ovo međunarodno priznanje potvrđuje njezinu povijesnu, kulturnu i arhitektonsku vrijednost. To je najbolje očuvana obalna utvrda na Mediteranu. Akropola Dalt Vile ispunjena je uličicama i spomenicima kao što su dvorac i katedrala. Stoljećima je bila mjesto kulturnog prijelaza, a okruženje ove tvrđave služi kao pozornica za koncerte, izložbe i kulturne aktivnosti tijekom cijele godine. Fenički ostaci Sa Caleta u San Josepu i feničansko-punska nekropola Puig des Molins na Ibizi, također su dio ovog mjesta svjetske baštine, budući da UNESCO smatra da su „izuzetan dokaz urbanizacije i društvenog života u vrijeme Feničanske kolonije zapadnog Sredozemlja. Oni predstavljaju jedinstveni izvor, po obimu i važnosti, materijala iz feničanskih i kartažanskih grobnica”, kako stoji u službenom obrazloženju natpisa (Ibiza, 2021).

Dalt Vila sadrži brojne suvenirnice, muzeje, galerije i privatne kapelice a postoji mogućnost kupnje proizvoda lokalnih zanata i jedinstvenih umjetničkih djela. Osim toga, u Dalt Vili nalazi se hotel La Torre del Canonigo. Hotel ima pogled na luku i dvorac a u blizini se nalaze restorani koji poslužuju mediteransku hranu (Discover Ibiza, 2022). Slika 4 prikazuje stari grad Dalt Vila na otoku Ibizi.

Slika 4. Dalt Vila

Izvor: <https://www.migjornibiza.com/blog/en/what-to-do-in-ibiza-in-october/> (26.5.2022.)

4.3. Menorca

Menorca je španjolski otok u otočnoj skupini Baleara s površinom od 695 km² i 93022 stanovnika prema popisu iz 2015. godine. Otok je građen od vapnenca, a ujedno je krševit i brežuljkast s najvišim vrhom El Toro od 358 metara. Sjeverna obala je strma, razvedena mnogim zaljevima, a južna je niža i ravnija. Klima je mediteranska, ali zbog hladnoga sjevernog vjetrova, tramontane, koji često puše zimi i u proljeće, svježija je nego na susjednim otocima. Stanovništvo se bavi poljoprivredom, uzgojem južnog voća, vinove loze, maslina i žitarica. Razvijeno je stočarstvo i ribarstvo, a od 1980-ih godina privredna grana je turizam (Menorca. Hrvatska enciklopedija, 2021).

Plavec i Rađa (2005) napominju kako se na Menorci nalazi mnoštvo znamenitosti koje podsjećaju na daleku prošlost te se otok može pohvaliti spektakularnim nizom kamenih struktura iz brončanog doba koje pružaju neprocjenjiv uvid u prethistorijsku povijest. Službena mrežna stranica otoka Menorce navodi kako je otok poseban upravo zbog izvanredne zbirke arheoloških, arhitektonskih i kulturnih spomenika, a neki od tih spomenika su megalitska grobnica Naveta des Tudons, talajotsko naselje Torre d'en Galmés, toranj u Fornellsu, utvrda Fort Marlborough i pećina Cova de s'Aigua (Menorca, 2021).

4.3.1. Turizam Menorce

Kao i ostali otoci u otočnoj skupini Baleara, tako i otok Menorca ima bogatu ponudu za svoje posjetitelje. Kultura, tradicija, gastronomija, stanovnici i sam teritorij otoka su neki od elemenata koji privlače turiste na ovaj otok. U nastavku su opisane vrste turizma koje se mogu naći na otoku Menorca.

Aktivni turizam

Netaknut krajolik Menorce poželjan je za sve turiste koji vole aktivan turizam. Menorca nudi različite aktivnosti, bilo to na kopnu, u moru ili u zraku. Posjetitelje koji vole biti na moru očekuje krstarenje i izleti pod jedrima duž obale, istraživanje špilja i uvala na dasci za veslanje, vožnja kajakom, ronjenje, surfanje i jedrenje.

Posjetitelji koji vole boraviti na suhom mogu uživati u promjenama krajolika duž mnogih staza koje se protežu preko sela, jahanju konja koji su karakteristični po crnim kaputima

ili golfu s povijesti dužom preko 30 godina. Svakako vrijedi spomenuti i promatranje ptica upravo zato jer je Menorca utočište za ptice, a sa svojim rezervatom biosfere, Starlight, može se pohvaliti turistima iz cijelog svijeta koji dolaze kako bi promatrali ptice u zaštićenom okolišu Menorce (Menorca, 2021).

Kulturni turizam

Menorca je otok s bogatom kulturno-povijesnom baštinom. Povlašteni zemljopisni položaj Menorce i njezina luka izazvali su interes mnogih naroda, civilizacija i vodećih svjetskih sila. Sve je to ostavilo traga u otočnoj povijesti i običajima koji se mogu vidjeti u muzejima. Prapovijesna Menorca poznata je kao Talayotic Menorca i razmatra se za uvrštavanje na popis UNESCO-ve svjetske baštine.

Turisti koji posjete Menorcu mogu uživati u njezinoj kulturi kroz veličanstvenu arhitekturu, uživajući u slušanju opere, prepuštanjem zvuku glazbe na koncertima i festivalima, sjedenjem u prvim redovima u kazalištu. Kultura Menorce također se odnosi i na kušanje prošlosti i sadašnjosti u tradicionalnim jelima, otkrivanju domaćih rukotvorina, posjećivanju muzeja i uranjanju u povijest (Menorca, 2021).

Gastronomski turizam

Menorca je trenutno u središtu pozornosti u svijetu gastronomije. Otok je postao poznat kao gurmanska destinacija, kako zbog svojih sezonskih svježih proizvoda, tako i zbog velikog broja kuhara koji sada djeluju na otoku. Svake se godine održava nekoliko događanja vezanih uz hranu, promovirajući strategiju od farme do stola za lokalne proizvode. Ovdje se oduvijek cijnila dobra hrana, čak i prije nego što su se na otoku pojavili restorani s Michelinovim zvjezdicama i obnovljeni recepti iz prošlih dana, podržavajući gastronomsko nasljeđe Menorce.

Menorca je odabrana za Europsku regiju gastronomije 2022. od strane Međunarodnog instituta za gastronomiju, kulturu, umjetnost i turizam (IGCAT). Nagrada je priznanje otočkim gastronomskim vrijednostima i osmišljena je da potakne i inspirira lokalnu zajednicu o važnosti očuvanja i promicanja otočkih resursa u smislu hrane, kulture, umjetnosti i održivog turizma. Turisti mogu okusiti kuhinju Menorce kroz kvalitetne i vrhunske namirnice, meso autohtonih pasmina stoke, sezonsko domaće povrće ili ribe i morske plodove koje ulove lokalni ribari (Menorca, 2021).

4.3.2. Rezervat biosfere Menorca

Menorcu je UNESCO proglasio rezervatom biosfere 1993. godine. Priznanje je dodijeljeno otočanima za njihovu strast u očuvanju otočnih prirodnih aspekata, kulture, faune, divljeg svijeta te promicanju kontroliranog i održivog industrijskog i urbanog razvoja. Menorca krije posljednji prirodni raj najbolje očuvan na cijelom Mediteranu. Otok ima park prirode, pet prirodnih rezervata, morski rezervat i devetnaest ANEI zona (prirodna područja od posebnog interesa).

Rezervat biosfere obuhvaća tri zone. Njegova jezgra je park prirode l'Albufera u Es Grau, otok d'en Colom i rt Favaritx, kao i njihovo područje utjecaja. Druga zona naziva se amortizacija i formirana je od prirodnih područja od posebnog interesa koja se prostiru na otprilike 40% teritorija otoka. Treće područje naziva se prijelaznim dijelom i pokriva ostatak teritorija otoka (Visit Menorca, 2016). Slika 5 prikazuje rezervat biosfere Menorca.

Slika 5. Rezervat biosfere Menorca

Izvor: <http://visitmenorca.com/en/menorca/menorca-biosphere-reserve/> (26.5.2022.)

4.4. Formentera

Formentera je četvrti otok po veličini u skupini Baleara s površinom od 85 km² i 12124 stanovnika prema popisu iz 2016. godine. Glavno središte je Sant Francesc Xavier ili drugim nazivom Sant Francesc de Formentera. Stanovništvo se uglavnom bavi poljoprivredom, i to uzgojem maslina, agruma, vinove loze i pšenice, a također se bavi i ribolovom. Jedna od

najvažnijih grana gospodarstva ovog otoka je turizam (Formentera, Proleksis enciklopedija, 2017).

Službena mrežna stranica Formentere navodi kako je otok mjesto za mir, ljudi su šarmantni i gostoljubivi, atmosfera je neusporediva, a kristalno more podsjeća na tropsku klimu. Klimu Formentere karakteriziraju suha ljeta, blage zime i malo oborina. Osim toga, mala površina Formentere i njezin nizak reljef znače da se klima vrlo malo razlikuje od mjesta do mjesta. Formentera ima jedinstvenu geografiju s obalom od 69 km. Maksimalna nadmorska visina je 192 metra nadmorske visine u Sa Talaïassi, točki koja se nalazi na visoravni Mola. Njegova blaga klima stvara mediteransku vegetaciju koja spaja pješćane dine sa šumama bora i kleke, crnogorice koje otoku daju njegovu osobnost (Formentera, 2021).

4.4.1. Turizam Formentere

Iako je Formentera najmanji otok u skupini otočja Baleari, ono što otok nudi može se usporediti i s ostalim, većim otocima.

Gastronomski turizam

Tipična kuhinja Formentere usko je povezana s tradicionalnim načinom života. Karakterizira ju ovisnost o lokalnim proizvodima u kombinaciji s kreativnošću i korištenjem proizvoda poput ribe. Tradicionalni recepti u kojima posjetitelji mogu uživati su sušena riba, pržena hobotnica, pržene lignje u vlastitoj tinti ili riblji paprikaš s krumpirom. Najkarakterističniji desert jest *Flaó*, kolač od svježeg sira s mentom. Sušena riba ili *Peix sec*, jedan je od najistaknutijih proizvoda. Na Formenteri su ribari sušili ribu kako bi je iskoristili i jeli tijekom cijele godine. Danas je postala kulinarska atrakcija otoka i dobila garanciju "Arca del gusto" koju dodjeljuje Međunarodna organizacija za sporu hranu, a može se jesti u mnogim restoranima na otoku. Formentera je također poznata po prirodnoj morskoj soli, medu kao autohtonom proizvodu, smokvama te svježem siru.

Uz tradicionalnu kuhinju, priljev turista posljednjih je godina stvorio izvanredan restoranski sektor. Formentera nudi široku ponudu restorana: od originalne kuhinje do tradicionalnih jela, pripremljenih na originalan način ili u modernoj interpretaciji, kao i tipične kuhinje uvezene iz drugih dijelova svijeta poput Japana, Italije ili Argentine. Osim toga, Formentera se može pohvaliti vinogradima na gotovo 80 hektara zemlje. Turisti koji posjete

otok Formenteru mogu uživati u gastronomskom vikendu koji se održava tijekom prva dva tjedna svibnja i listopada te nudi tradicionalne jelovnike osmišljene za ovu priliku (Formentera, 2021).

Aktivni turizam

Otok je idealno mjesto za sportove na vodi kao što su vožnja kajakom, ronjenje ili jedrenje na dasci, dok su njegove 32 zelene rute kroz najudaljenije seoske krajeve najbolji način da se otkrije ljepota Formentere iz svih perspektiva. Na otoku se tijekom cijele godine održavaju razna sportska natjecanja. Aktivnosti u kojima posjetitelji mogu sudjelovati su promatranje ptica, bicikliranje, jahanje konja, trčanje ili već navedeni sportovi na vodi (Formentera, 2021).

Kupališni turizam

Zahvaljujući povoljnom položaju, otok ima dugu obalu s brojnim plažama i uvalama te jedinstvenim obalnim obilježjima. Migjorn je naziv za južnu obalu Formentere, s pet kilometara rajskih plaža. Ovo je najduža plaža na otoku, a čine je razne uvale ispresijecane stjenovitim i pješčanim područjima. Svaki od njih ima svoje ime i nekoliko pristupnih točaka.

Es Pujols je jedno od najvažnijih turističkih središta na otoku, no ključ njegovog uspjeha vjerojatno se može pronaći u njegovoj veličanstvenoj plaži Des Pujols, širokoj pješčanoj pruži koja pokriva 690 metara obale koja se nastavlja na šetnicu. Cala Saona na zapadnoj obali Formentere je jedina pješčana plaža među liticama koje prevladavaju na jugozapadnom dijelu otoka. Ostale plaže koje vrijedi posjetiti su Llevant, Ses Illetes, Ses Platgetes i Cavall d'en Borràs (Formentera, 2021).

4.4.2. Svjetionik La Mola

Najviša točka na Formenteri, a ujedno i mjesto koje mnogi posjetitelji smatraju jednim od najčarobnijih mjesta na otoku jest svjetionik La Mola. Svjetionik se nalazi na rubu litice 120 metara nadmorske visine, na visoravni La Mola, gdje se nalazi i najviša točka na otoku, Sa Talaiassa na 192 m nadmorske visine. Jedna od najimpresivnijih karakteristika ovog mjesta je pogled na Mediteran.

Od 2019. godine u svjetioniku se nalazi kulturni prostor za pomorsko naslijeđe Formentere, izložbeni prostor, višenamjenski prostor za koncerte, konferencije i manje

predstave. Uz svjetionik se nalazi spomenik u čast književnika Julesa Vernea koji ga spominje u svojoj knjizi “Hector Servadac“ (Formentera, 2021). Slika 6 prikazuje najvišu točku Formentere, svjetionik La Mola.

Slika 6. Svjetionik La Mola

Izvor: <https://www.affittoformentera.com/en/el-pilar-de-la-mola/> (27.5.2022.)

5. KANARSKO OTOČJE

Kanari su otoci smješteni u Atlantskom oceanu, a čine ih 13 otoka i otočića. Udaljeni su samo 100 km od afričke obale. Zbog smještaja u tropskom pojasu, otočje obilježava ugodna klima. Kanarsko je otočje vulkanske građe, zbog čega se na njemu mogu naći i plaže crnoga pijeska. Turistički je razvoj započeo u 19. stoljeću gradnjom lječilišta za plućne bolesnike. Danas je glavni oblik turizma kupališni, a najposjećenije su destinacije Las Palmas i Santa Cruz (Curić i sur., 2013). Turističke atrakcije ovog otočja podrazumijevaju vulkanske planine i nacionalni parkovi. Kanarsko otočje sastoji se od ukupno 13 otoka, od kojih će tri najveća i najpoznatija biti detaljnije opisana u nastavku, a to su Tenerife, Gran Canaria i Lanzarote. Ostali naseljeni otoci su La Graciosa, Fuerteventura, La Palma, La Gomera i El Hierro.

Kanarski otoci obuhvaćaju površinu od 7447 km² s 2126463 stanovnika prema popisu iz 2015. godine. Sastoje se od 7 većih i 5 manjih otoka administrativno podijeljenih u dvije pokrajine: pokrajinu Santa Cruz de Tenerife i pokrajinu Las Palmas de Gran Canaria. Nenaseljeni otoci su Alegranza, Montaña Clara, Isla de Lobos, Roque de Este i Roque de Oeste. Otoci su brdoviti i vulkanskoga podrijetla, s najvišim vrhom Teide (3715 m) na otoku Tenerife (Kanarski otoci, Hrvatska enciklopedija, 2021). Slika 7 prikazuje geografski položaj Kanarskog otočja.

Slika 7. Otočje Kanari

Izvor: <https://ontheworldmap.com/spain/islands/canary-islands/> (31.5.2022.)

Kanarske otoke oduvijek je karakterizirala gostoljubivost i sposobnost da ugoste svakoga te su se uspjeli prilagoditi posebnim potrebama različitih skupina. Otoci nude razne turističke smještajne kapacitete i različite vrste rekreacijskih i kulturnih objekata, poput restorana, modnih prodajnih mjesta, tematskih parkova, muzeja, kazališta, koncertnih dvorana te ostalih vrsta infrastrukture. Na Kanarskim otocima nalazi se širok raspon aktivnosti kojima se turisti mogu baviti u slobodno vrijeme, raznih kulturnih, sportskih i gastronomskih sadržaja te plažama u glavnim gradovima i turističkim mjestima (Canary Islands, 2021). Bourbon (2003) napominje kako su Kanarski otoci su svjetski poznati po svom izvozu tropskog voća te se smatraju rajem europskog turizma pa im je stoga to jedan od glavnih izvora prihoda.

Tablica 3 prikazuje broj dolazaka i noćenja turista ostvarenih na otočju Kanari od 2017. do 2021. godine. Iz tablice je vidljivo da je ostvaren broj dolazaka turista rastao sve do 2020. godine, kada je naglo pao zbog pandemije COVID-19. Sljedeće godine dolazak turista bilježi porast. Noćenja turista bilježe blagi pad od 2017. do 2019., no upravo zbog već navedene pandemije u 2020. godini bilježi se nagli pad broja noćenja turista.

Tablica 3. Broj dolazaka i noćenja turista na Kanarskom otočju

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj dolazaka turista	6.183.583	6.647.840	6.931.552	4.131.948	5.148.215
Broj noćenja turista	29.991.949	28.074.347	27.830.687	17.654.689	21.452.768

Izvor: Instituto Nacional de Estadística (31.5.2022.)

5.1. Tenerife

Plavec i Rađa (2005) napominju kako na jeziku domorodačkih stanovnika Guanche, Tenerife znači snježna planina, što je spomen na najupadljiviju zemljopisnu osobinu otoka, uspavani vulkan Teide, najviši vrh u Španjolskoj. Tenerife je najveći otok u skupini Kanarskih otoka, s površinom 2034 km² i 888184 stanovnika prema popisu iz 2015. godine. Otok je vulkanskog podrijetla i pretežno gorovit s najvišim vrhom Teide. Povoljne klimatske prilike pogoduje razvoju turizma, osobito zimi. Najpoznatiji je po svom glavnom gradu i luci Santa Cruz de Tenerife, a ostali veći gradovi su La Laguna, Arona i La Orotava. Gospodarstvo se

zasniva na uzgoju banana, agruma, duhana, ranog povrća i žitarica te industrijskoj preradbi poljoprivrednih proizvoda i ribe (Tenerife, Hrvatska enciklopedija, 2021).

Nadalje, Plavec i Rađa (2005) navode da Tenerife nude raznolikiji raspon zanimljivosti i sadržaja nego bilo koji drugi otok Kanarskog arhipelaga, među kojima se ističu vulkanski krajolici, vodeni sportovi i večernja atmosfera. Prema službenoj mrežnoj stranici, Tenerife nazivaju otokom koji budi emocije. Tenerife je otok tisuću iskustava – postoji tisuću stvari koje se mogu učiniti u bilo koje doba godine, zahvaljujući blagoj klimi i golemoj ponudi aktivnosti na najvećem Kanarskom otoku (Tenerife, 2021).

5.1.1. Turizam Tenerifa

Kao najveći otok Kanarskog otočja, Tenerife se svakako može pohvaliti brojnim vrstama turizma, a nudi sve od mira i tišine do bogatog noćnog života.

Aktivni turizam

Aktivni turizam otoka Tenerife obuhvaća više aktivnosti, a jedna od njih je promatranje različitih vrsta kitova koji plivaju u divljini u vodama jugozapadno od Tenerifa. To je jedno od rijetkih mjesta na svijetu gdje se mogu vidjeti tako blizu obale. Osim dupina koji ovdje žive tijekom cijele godine, ovo područje posjećuju i plavi kitovi i orke.

Turisti također mogu posjetiti nacionalni Park Teide, najposjećeniji park u Europi s preko 3,5 milijuna posjetitelja godišnje, a osim što je dom impresivne vulkanske strukture, ujedno je i najviši vrh u Španjolskoj i mjesto svjetske prirodne baštine. Na vrh se turisti mogu popeti pješice, no postoji i mogućnost penjanja žičarom.

Osim ovog nacionalnog parka, u blizini se nalazi i prirodni park Corona Forestal, bujna borova šuma Kanarskih otoka koja se proteže nad gudurama i dolinama. Tenerife je dom i Macizo de Anaga, jednom od sedam rezervata biosfere na Kanarskom otočju. Jedan od najpopularnijih sportova na otoku je svakako golf sa svojim terenima koji imaju pogled na Teidu (Tenerife, 2021).

Kulturni turizam

Otok Tenerife ima bogatu povijest u gradovima, pa je tako San Cristóbal de la Laguna jedinstven primjer kolonijalnog grada bez zidina, koji je inspirirao kasnije gradove u američkim kolonijama. To mu je, uz činjenicu da je praktički zadržao svoj izvorni izgled iz 15. stoljeća bez ikakvih izmjena, donijelo priznanje UNESCO-ve svjetske baštine. Na UNESCO-vom popisu svjetske baštine nalazi se i grad San Cristóbal de la Laguna koji je savršeno sačuvao svoj izvorni izgled iz 15. stoljeća. Posjetitelji svoje slobodno vrijeme mogu iskoristiti u gradu La Orotava, domu važnog povijesnog i umjetničkog ansambla, kao i Puerto de la Cruz, koji također ima fascinantan botanički vrt. Icod de los Vinos, poznat po svojoj građanskoj i vjerskoj arhitekturi te ogromnom, drevnom drvu zmaja, mjesto je vrijedno posjeta. U obalnom gradiću Garachico turisti mogu vidjeti tragove vulkanske erupcije iz 1706. godine.

Glavno kulturno središte Tenerifa je svakako glavni grad Santa Cruz de Tenerife, gdje se užurbani gradski život miješa s povijesnom četvrti omeđenom trokutom ulica i trgova te se mogu posjetiti brojne građevine poput Stare civilne bolnice, koja je primjer neoklasične arhitekture u kojoj se nalazi Muzej prirode i arheologije MUNA (Tenerife, 2021).

Gastronomski turizam

Tenerife su poznate po svojoj ukusnoj hrani i tradicionalnim proizvodima koji se poslužuju u *guachinche* – autentičnim objektima koji služe domaća i tradicionalna jela. Posjetitelji mogu okusiti hranu i u restoranima s Michelinovim zvjezdicama. Tradicionalni proizvodi koji se nude na otoku su meso, svježa riba i crni krumpir, a neizostavni su sirevi, vina i voće (Tenerife, 2021).

Tradicionalna hrana Tenerifa oslanja se na more te je fokus na proizvodima lokalnog porijekla. Jela postaju zanimljivija dodatkom ukusnih umaka ili *mojosa*. Postoji više vrsta tog umaka, a neke od njih su *mojo picón* (začinjeni umak), *mojo verde* (zeleni umak), *mojo rojo* (crveni umak), *mojo de cilantro* (umak od korijandera) i *mojo negro* (crni umak). Najpoznatija jela su *papas arrugadas* ili naborani krumpir koji se kuha s dosta soli dok ne presuši i dobije svoj naborani izgled, a jede se samostalno ili kao prilog mesnim ili ribljim jelima, zatim *gofio*, što predstavlja vrstu kukuruznog brašna, a služi za pravljenje kaše te tipično jelo Kanarskih otoka *puchero* (gulaš) (Barcelo Experiences, 2022).

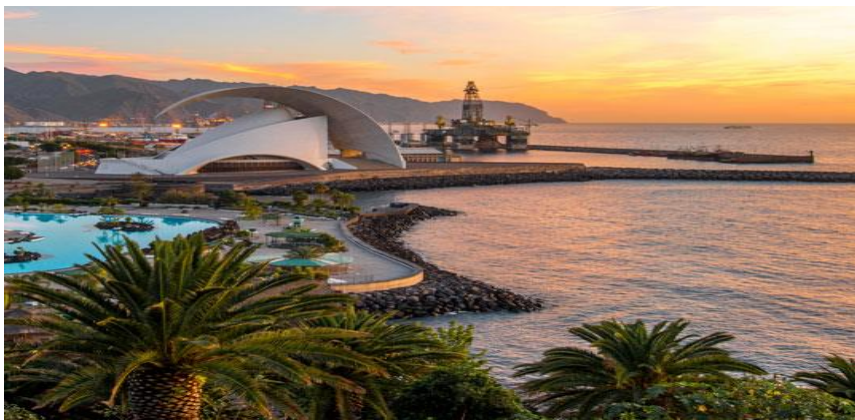
Kupališni turizam

S gotovo 70 km plaža, Tenerife su destinacija za različite vrste turista. Više od 70 plaža nude odmor i opuštanje, a neke od njih imaju plavu zastavu koja označava kupališta koja poštuju standarde kvalitete okoliša, dobre uvjete vode, pristupačnost, informiranje i obrazovanje o okolišu, kao i pružanje širokog spektra sadržaja. Svake godine Europska zaklada za obrazovanje o okolišu dodjeljuje Plavu zastavu onim plažama i marinama koje ispunjavaju navedene zahtjeve. Neke od plaža koje vrijedi posjetiti su plaža Abama, smještena u blizini luksuznog hotela koja nudi miran kutak i tišinu, plaža Aqua Dulce s uvjetima za surfanje ili za plivače koji vole valove, plaža Torviscas jedna od najvećih i turistički najposjećenijih plaža na otoku s raznim aktivnostima ili plaža Troya, najduže uređena turistička plaža (Tenerife, 2022).

5.1.2. Santa Cruz de Tenerife

Santa Cruz de Tenerife je luka i glavni grad otoka Tenerife. Oko grada se prostiru široke avenije, trгови i egzotično uređeni prostori s modernističkom arhitekturom. Svake godine grad organizira karneval koji je proglašen međunarodnim turističkim interesom i jednim od najspektakularnijih u Španjolskoj (Santa Cruz de Tenerife, 2021). Središte grada smješteno je oko Plaza de Espana u blizini luke. Odmah do trga nalazi se Calle de Castillo, glavna trgovačka ulica. Poznate su crkve de Nuestra de la Concepción i Iglesia de San Francisco te muzej Museo de la Naturaleza y el Hombre, smješten u palači Palacio Insular (Plavec i Rađa, 2005). Slika 8 prikazuje glavni grad i luku otoka Tenerife, Santa Cruz de Tenerife.

Slika 8. Santa Cruz de Tenerife

Izvor: <https://dotravel.com/destination/show/29/things-to-do-in-santa-cruz-de-tenerife> (2.6.2022.)

5.2. Gran Canaria

Gran Canaria otok je s površinom od 1560 km² i 847830 stanovnika prema popisu iz 2015. godine. Gotovo je okrugla oblika te vulkanskog podrijetla. Zbog tropske i suptropske vegetacije najplodniji je otok u Kanarskom arhipelagu te tako uspijevaju žitarice, datulje, banane, kava i agrumi a stanovništvo se bavi ribarstvom. Glavni grad Las Palmas ujedno je i najveća trgovačka i zračna luka Kanarskih otoka, a sam se otok ubraja u glavna španjolska turistička odredišta (Gran Canaria, Hrvatska enciklopedija, 2021).

Također poznat kao „minijaturni kontinent“, Gran Canaria specifičan je po svojim izrazitim kontrastima, od plaža okruženih dinama pa sve do vrhova prekrivenih borovim šumama koje se jasno ističu na tamnoj vulkanskoj zemlji. Kao i drugi Kanarski otoci, otok ima zavidnu klimu i vječno proljeće, a posjetiteljima nudi svoju tradiciju, kulturu i povijest. Gran Canaria svoju prirodnu ljepotu nadopunjuje raznim kulturnim, rekreacijskim i sportskim aktivnostima, kao i širokim izborom smještaja, restorana i trgovina (Gran Canaria, 2021).

5.2.1. Turizam Gran Canarie

Sa svojim prirodnim ljepotama, raznolikim krajolikom, klimom i ljetovalištima Gran Canaria spada u jedan od najposjećenijih otoka Kanarskog arhipelaga. Otok nudi više vrsta turizma, pogodno za različite vrste turista, od obiteljskih do poslovnih putovanja.

Sportski turizam

Gran Canaria otok je lijepog vremena i vječnog proljeća, otok za sportaše, okružen plažama i brojnim mogućnostima za sport uključujući tradicionalne aktivnosti. Tradicionalne igre i sportovi Kanarskog otočja stari su koliko i život na otocima te su se tijekom godina nje govali i prenosili s jedne generacije na drugu. Među tradicionalne sportove ubraja se „*el juego del palo*“, igra nadmetanja s palicama te „*la lucha canaria*“, što u izravnom prijevodu znači kanarsko hrvanje. Turisti se mogu okušati u raznim sportovima u vodi ili na kopnu. Sportovi na vodu uključuju surfanje i jedrenje na dasci, a u posljednjih nekoliko godina postaje popularan *kitesurfing*, sport u kojem osoba na dasci upravlja zmajem koji mu služi kao jedro. Sportovi na kopnu uključuju rute za planinarenje, penjanje, brdski biciklizam i biciklizam ili pješačke staze. Jedan od poznatijih sportova je svakako golf (Gran Canaria, 2020).

Poslovni turizam

Gran Canaria mjesto je za poslovne turiste s ponudom organizatora sastanaka, sajмова i poticajnih putovanja. Otok nudi dobru povezanost, modernu infrastrukturu te raznolik i aktivan krajolik. Iako je otok jedan od najtradicionalnijih turističkih odredišta u Europi, može se pohvaliti bogatim iskustvom u organizacijskom sektoru. Nacionalni i međunarodni kongresi, poslovne konvencije ili seminari stručno su organizirani u ustanovama povezanim s kongresnim uredom Gran Canaria, s više od 10 godina iskustva u ovom području.

Otok nudi mnoštvo hotela spremnih za opuštanje i najbolju infrastrukturu te sadržaje za organizaciju poslovnih sastanaka. Kongresni ured Gran Canarie nudi širok raspon usluga ljudima ili tvrtkama koje žele organizirati kongres, konvenciju ili *incentive* putovanja na otoku. Otok nudi tri kongresna centara i preko 20 kongresnih hotela namijenjenih za poslovne turiste (Gran Canaria, 2020).

Zdravstveni i wellness turizam

Gran Canaria postaje glavno odredište zdravlja u 19. stoljeću, a sredinom 20. stoljeća gradi se zdravstveni centar s toplicama. Danas posjetitelje čeka velik izbor *spa & wellness* centara, vrhunske usluge zdravstvenih stručnjaka te najnoviji tretmani ljepote i *wellnessa*. Duga tradicija Gran Canarie kao destinacije za zdravstveni odmor omogućila je razvoj opsežne mreže medicinskih centara na otoku. Riječ je o centrima koji su opremljeni cijelim nizom usluga, uključujući najnovije tretmane estetske kirurgije, očne i stomatološke kirurgije te liječničke preglede. Jedan od prirodnih tretmana koji se koriste u zdravstvenom turizmu jest aloe vera. Gran Canaria je dom više od petnaest zdravstvenih *spa & wellness* centara u kojima svoj odmor mogu potražiti brojni turisti (Gran Canaria, 2020).

Kulturni turizam

Gran Canaria otok je prepun kulturnom baštinom. Tijekom povijesti, Gran Canaria je bio dom preko 117 različitih etničkih skupina. Iako ima brojna nalazišta, neka od arheoloških nalazišta su Museo Canario u Las Palmas de Gran Canaria te muzej i arheološko nalazište Cueva Pintada u Gáldaru. El Museo de la Cueva Pintada, otvoren je za širu javnost nakon dvadeset godina iskopavanja te daje uvid kako su ljudi Agáldara živjeli u prošlosti. U svakom malom gradu ili selu mogu se pronaći tragovi baštine koja se prenosi s generacije na generaciju.

Slavlja na ovom otoku dio su tradicije, a turistima će zasigurno ostati u sjećanju. El Charca je zabava u kojoj stanovnici bacaju kante napunjene vodom jedni na druge. La Rama je

zabava u kojoj gomila ljudi s velikim granama ubranim na brdima noću maršira prema moru uz melodiju živahnih i veselih glazbenih bendova. El Charco se slavi u rujnu, a obilježava se uz ispaljivanje rakete sa stotinama ljudi koji nose košare te ulaze u veliki ribnjak kako bi golim rukama ulovili sklisku bodljikavu ribu. Svaki od ovih događaja dio je tradicije i povijesti otoka a ujedno i dio turističke ponude (Gran Canaria, 2020).

5.2.2. Dunas de Maspalomas

Sustav dina Maspalomas jedinstveno je divlje mjesto na Kanarskim otocima zbog svoje ljepote i raspona ekosustava. Njegovih 400 hektara zaštićeno je kao rezervat prirode posebne vrijednosti. Uključuje plažu, pješčane dine i lagunu. Ova mješavina pustinje i oaze nalazi se na južnom vrhu Gran Canarie i okružena je poznatim ljetovalištem Maspalomas (Canary Islands, 2021).

Maspalomas nije poznat samo po golemom prostranstvu dina uz more, nego i po starom svjetioniku koji je vidio prve dolaske turista i svjedočio kako se ovo područje s vremenom pretvaralo u ljetovalište (Gran Canaria, 2020). Slika 9 prikazuje ekosustav dina Maspalomas.

Slika 9. Dunas de Maspalomas

Izvor: <https://www.hotelesdunas.com/en/news/5-days-in-gran-canaria/> (2.6.2022.)

5.3. Lanzarote

Lanzarote je najistočniji i četvrti po veličini Kanarski otok. Mnogi posjetitelji smatraju Lanzarote najprivlačnijim od svih otoka zbog živih oblika i kontrastnih boja vulkanskih krajolika (Plavec i Rađa, 2005). Na ovom otoku rezervata biosfere nalaze se živahna turistička naselja i mala sela u kojima je mir i tišina. Veliki hoteli i bungalovi primorskih gradova koegzistiraju s ruralnim kućama, vilama i butik hotelima u šarmantnim selima u unutrašnjosti. Otok Lanzarote je prva destinacija na svijetu koja je dobila certifikat Biosphere Responsible Tourism (Lanzarote, 2021).

5.3.1. Turizam Lanzarotea

Iako je Lanzarote mali otok, može se pohvaliti brojnim turističkim atrakcijama. Uz umjetnost i prirodu, otok je poznat po vulkanskim krajolicima te jedinstvenom i nezaboravnom okruženju za posjetitelje koji mogu uživati u širokom spektru turističkih atrakcija.

Vinski turizam

Turisti koji posjete Lanzarote mogu uživati u jedinstvenom okusu vina. Muzej vina Lanzarote turistička je atrakcija u kojem se može otkriti kako se vino proizvodilo prije, a kako se proizvodi sada. Uz muzej vina preporuča se i posjeta okolnim vinogradima. El Grifo bodega je jedno od najstarijih vinskih podruma na Kanarskim otocima.

La Geria je veliko područje prekriveno malim fragmentima crne vulkanske stijene izbačene tijekom erupcija Timanfaye, a koristili su je farmeri otoka za uzgoj vinove loze. Ovaj materijal sposoban je zadržati vlagu noćnog zraka, što je bitno na otoku gdje kiše gotovo da ni nema. Tradicionalna tehnika koja se kombinira s karakterističnim kamenim zidovima za zaštitu vinove loze od vjetra stvara spektakularan krajolik koji je jedinstven u svijetu. Sva dobivena vina, sa svojom oznakom izvornosti, posebna su i međunarodno poznata. Najbolje od svega je što se mogu kušati u nekoj od vinarija uživajući u ljepoti okruženja (Lanzarote, 2022).

Gradski i seoski turizam

Pod uobičajenom estetikom niskih bijelih kuća, sela otoka Lanzarote privlače pažnju tisuća turista koji su svake godine zaslijepljeni ljepotom otoka, od naseljenog glavnog grada Arrecifea do najmanjih sela kao što je Punta Mujeres. Otok Lanzarote nema užurbane ulice niti velike zgrade, ali zato turisti mogu uživati u otočnoj atmosferi punoj karizme i karaktera.

Jedan od najposjećenijih gradova na otoku Lanzarote je Yaiz, grad na jugu otoka s nešto više od 800 stanovnika, iako je ukupna populacija područja koje spada pod otok Yaiz oko 16000. To je jedan od najbolje očuvanih gradova na Kanarskim otocima, s velikim poštovanjem prema svojoj arhitektonskoj tradiciji (Lanzarote, 2022).

Kupališni turizam

Tirkizno more, duge plaže i uvale s vulkanskim pijeskom karakteristike su obala ovog otoka. Turisti koji posjećuju Lanzarote imaju mogućnost posjete preko 30 plaža. Playa de Papagayo unatoč maloj veličini privlači turiste svojim čistim morem i zlatnim pijeskom. Playa de Famara sa svojih 6 km zlatnog pijeska puna je turista koji svoj boravak iskorištavaju za surfanje. Caletón Blanco je spektakularna plaža s bijelim pijeskom koja se nalazi na sjeveru otoka a najpoznatija je po čistom moru i pijesku s vulkanskim ostacima erupcija obližnjih vulkana (Lanzarote, 2022).

5.3.2. Arrecife

Arrecife je glavni grad otoka Lanzarote od druge polovice 19. stoljeća, čime je postao administrativno i trgovačko središte otoka. Oduvijek je imao pomorsko ozračje, povijesnu ulogu kao strateško obrambeno mjesto i grad usmjeren na razvoj trgovačkih odnosa. Charco se nalazi u srcu glavnog grada Lanzarotea. Oko ove lagune s morskom vodom izgrađeno je prvo ribarsko naselje na otoku. Upravo je prisutnost lagune dovela do toga da je Arrecife u prošlosti bio poznat kao Venecija Atlantika.

Charco de San Ginés je glavna referentna točka grada. Trenutno se koristi kao sidrište za male čamce, a oko njega se nalazi niz barova i restorana s izvrsnom atmosferom. U gradu se nalazi i kameni most Puente de las Bolas koji služi kao pristup dvorcu Castillo de San Gabriel (Arrecife, 2022). Slika 10 prikazuje glavni grad otoka Lanzarote, Arrecife.

Slika 10. Arrecife

Izvor: <https://www.kayak.com/Cheap-Arrecife-Car-Rentals.15822.cars.ksp> (2.6.2022.)

6. UČINAK OTOČNOG TURIZMA U TURIZMU ŠPANJOLSKE

Španjolska prednjači po turističkim dolascima u Europi sa svojim kopnenim turističkim atrakcijama, od kulturno povijesne baštine, prirode i krajolika, povoljnog geografskog smještaja i klime, tradicije i stanovništva pa sve do prepoznatljivosti u svijetu. Osim atrakcija na Pirinejskom poluotoku, španjolski se turizam nalazi i na Balearskom i Kanarskom otočju koji zajedno stvaraju veću mogućnost za dolazak turista. Koliko su otoci bitni za turizam Španjolske prikazano je u sljedećoj tablici. Tablica 4. prikazuje broj dolazaka turista od 2017. do 2020. godine u Španjolskoj (zajedno s otocima) i posebno dolaske turista na Balearsko i Kanarsko otočje. Iz tablice se može vidjeti da otočja godišnje imaju oko 10% dolazaka turista od ukupnog dolaska turista u Španjolskoj.

Tablica 4. Broj dolazaka turista u Španjolskoj

	2017.	2018.	2019.	2020.
Španjolska s otocima	81.868.522	82.808.413	83.509.153	18.933.103
Balearsko otočje	3.352.137	3.347.957	3.275.923	2.013.829
Kanarsko otočje	6.183.583	6.647.840	6.931.552	4.131.948

Izvor: Instituto Nacional de Estadística (2022.)

Kakav utjecaj ima otočni turizam na sveukupan turizam Španjolske može se vidjeti iz tablice 5. gdje je prikazana SWOT analiza otočnog turizma Španjolske. Neke od snaga su mogućnost razvoja novih vrsta i oblika turizma što dovodi do većeg broja turista, pogodna klima i geografski položaj otoka, prepoznatljivost otoka u svijetu te ugodna klima čitave godine, dok su neke od slabosti uništavanje i degradacija okoliša s prekomjernom izgradnjom te masovnost turista. Što se tiče prilika, postoji mogućnost produljenja sezone novim vrstama i oblicima turizma što sa sobom nosi i razvoj ruralnih područja i razvoj novih turističkih destinacija, a neke od prijetnja su pandemija, odlazak turista u druge, slične zemlje koje konkuriraju na tržištu te ekonomska kriza.

Tablica 5. SWOT analiza otočnog turizma Španjolske

SNAGE	SLABOSTI
• Razvoj različitih vrsta turizma • Kulturno povijesna baština otoka • Prirodne ljepote • Geografski smještaj • Pogodna klima • Prepoznatljive destinacije • Velik broj turista • Destinacije za različite vrste turista	• Sezonalnost • Uništavanje i degradacija okoliša • Prekomjerna izgradnja • Masovnost
PRILIKE	PRIJETNJE
• Razvoj ruralnih područja • Proširenje turističke ponude • Unaprjeđenje kvalitete proizvoda i usluga • Mogućnost produljenja turističke sezone novim vrstama turizma	• Pandemija • Konkurencija sličnih destinacija • Ekonomska kriza • Odlazak turista u druge destinacije

Izvor: Vlastita izrada autorice

7. ZAKLJUČAK

Španjolska ili službenim nazivom Kraljevina Španjolska, država na jugozapadu Europe, okružena Mediteranskim morem i Atlantskim oceanom, brojnim otocima i ugodnom sredozemnom klimom, jedna je od vodećih turističkih destinacija Europe, ali i svijeta. Turizam je u Španjolskoj značajna i snažna grana gospodarstva koja je 2019. godine zapošljavala 12.7% ukupnog stanovništva te su iste godine prihodi od turizma iznosili 12.4% ukupnog BDP-a države. Da je turizam snažna grana gospodarstva govori i činjenica da je Španjolsku 2019. godine posjetilo više od 83 milijuna turista s gotovo 595 milijuna noćenja. Španjolska svoj turizam bazira na većim gradovima kao što su Madrid, Barcelona, Toledo, Granada, Sevilla, i Córdoba no neizostavni je i turizam na otocima.

Balearsko otočje smješteno u Sredozemlju ima dugu turističku tradiciju, a razvija se kao kupališna destinacija i kao glavno mjesto zabave i provoda u Španjolskoj, poznato po dinamičnom noćnom životu. Zajedno sa svoja četiri glavna otoka, Mallorcom, Menorcom, Ibizaom i Formenterom nudi svojim turistima različite vrste turizma poput poslovnog, gastronomskog, sportskog i aktivnog, kulturnog, kupališnog, *clubbing* te zdravstvenog i *wellness* turizma. Balearsko otočje je 2021. godine posjetilo više od 3,7 milijuna turista koji su ostvarili više od 17 milijuna noćenja.

Kanarsko otočje smješteno je u Atlantskom oceanu, na samo 100 km od afričke obale, a naziva se otočjem vječitog proljeća. Sa svojih 13 otoka i otočića turistima nudi različite vrste turizma koja se mogu najbolje okusiti na tri glavna i turistički najznačajnija otoka, Tenerife, Gran Canaria i Lanzarote. Otoci su poznati po vulkanskoj građi i predivnim obalama, a turisti mogu uživati u prirodnoj i kulturnoj baštini, gastronomskom, poslovnom, kupališnom, zdravstveno i *wellness* turizmu. 2021. godine otočje je posjetilo više od 5 milijuna turista koji su ostvarili preko 21 milijuna noćenja.

Otoci Španjolske nude nešto za svakoga, od poslovnog pa sve do kupališnog turizma, kulturne i prirodne baštine koje se nalaze na UNESCO-vom popisu svjetske baštine, nove vrste turizma poput *clubbing* turizma ili vinskog turizma. Time se nadograđuje postojeća turistička ponuda kako otočne destinacije ne bi izgubile svoju prepoznatljivost i atraktivnost, budući da ostvaruju značajan broj dolazaka u ukupnim turističkim brojkama Španjolske. Usporedno s novim elementima ponude, španjolski turizam se sve više okreće održivosti kako bi se zaštitila neprocjenjiva baština, koje uistinu ne nedostaje na Balearskim i Kanarskim otocima.

LITERATURA

1. Barcelo Experiences. (2022). Tenerife [online]. Dostupno na: <https://www.barcelo.com/guia-turismo/en/spain/tenerife/things-to-do/tenerife-traditional-food/> (1.6.2022.)
2. Bourbon, F. (2003). *National Geographic – Španjolska*. Zagreb: Egmont.
3. Canary Islands. (2021). Canary Islands Tourism [online]. Dostupno na: <https://www.hellocanaryislands.com/> (31.5.2022.)
4. Canary Islands. (2021). Lanzarote [online]. Dostupno na: <https://www.hellocanaryislands.com/lanzarote/> (2.6.2022.)
5. Canary Islands. (2021). Tenerife [online]. Dostupno na: <https://www.hellocanaryislands.com/tenerife/> (31.5.2022.)
6. Consell de Mallorca. (2022). Mallorca. Dostupno na: <https://www.mallorca.es/?te=sec&e=16941> (18.5.2022.)
7. Curić Z., Glamuzina N. i Opačić V.T. (2013). *Geografija turizma – regionalni pregled*. Zagreb: Naklada Ljevak.
8. Čavlek, N. i sur. (2011). *Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Discover Ibiza. (2022). Dalt Vila [online]. Dostupno na: <https://discoveribiza.com/thingstodo/dalt-vila/> (26.5.2022.)
10. Formentera. (2017). Proleksis Enciklopedija. Dostupno na: <https://proleksis.lzmk.hr/55562/> (27.5.2022.)
11. Formentera. (2021). Illes Balears [online]. Dostupno na: <https://www.formentera.es/en/the-island/> (27.5.2022.)
12. Gran Canaria. (2020). The Official Gran Canaria Tourist Website [online]. Dostupno na: <https://www.grancanaria.com/turismo/en/> (2.6.2022.)
13. Gran Canaria. (2021). Canary Islands [online]. Dostupno na: <https://www.hellocanaryislands.com/gran-canaria/> (2.6.2022.)
14. Gran Canaria. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23088> (2.6.2022.)
15. Ibiza Creativa. (2017). Creative Tourism [online]. Dostupno na: http://ibizacreativa.com/?page_id=2840&lang=en (25.5.2022.)

16. Ibiza. (2021). Illes Balears [online]. Dostupno na: <https://ibiza.travel/en/know-ibiza/> (24.5.2022.)
17. Ibiza. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26838> (24.5.2022.)
18. Illes Balears. (2018). Balearic Agency for Tourism Strategy [online]. Dostupno na: <https://www.illesbalears.travel/en/baleares/> (9.5.2022.)
19. Instituto Nacional de Estadística. (2022). Cuenta satélite del turismo de España. Serie contable 2016-2020. Revisión estadística 2019. Dostupno na: <https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t35/p011/rev19/serie/10/&file=02001.px#!tabs-tabla> (6.5.2022.)
20. Instituto Nacional de Estadística. (2022). Encuesta de turismo de residentes. Dostupno na: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=15797> (18.5.2022.)
21. Instituto Nacional de Estadística. (2022). Spanish Tourism Satellite. Statistical review 2020. Dostupno na: https://www.ine.es/en/prensa/cst_2020_en.pdf (4.5.2022.)
22. Kanarski otoci. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=30163> (31.5.2022.)
23. Lanzarote. (2022). Arrecife [online]. Dostupno na: <https://turismolanzarote.com/en/arrecife/> (2.6.2022.)
24. Lanzarote. (2022). Lanzarote [online]. Dostupno na: <https://www.lanzarote.com/en/> (2.6.2022.)
25. Mallorca. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38446> (18.5.2022.)
26. Menorca. (2021). Illes Balears [online]. Dostupno na: <https://www.menorca.es/portal.aspx> (26.5.2022.)
27. Menorca. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=40143> (26.5.2022.)
28. Möglinger, R. (2010). *Španjolska*. Zagreb: Znanje.
29. Palma. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46299> (18.5.2022.)
30. Plavec, S., Rađa, J. (2005). *Španjolska – turistički vodič*. Zagreb: Profil International.
31. Public Welfare. (2022). Španjolska kultura: glazba, vizualne umjetnosti i tradicije [online]. Dostupno na: <https://hr.public-welfare.com/4022520-spanish-culture-music-visual-arts-and-traditions-briefly-about-the-culture-of-spain-and-its-features> (10.5.2022.)

-
32. See Mallorca. (2022). Mallorca. Dostupno na: <https://www.seemallorca.com/> (18.5.2022.)
 33. Shubert, A. (2022). Spain. Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/place/Spain> (10.5.2022.)
 34. Spain's official tourism website. (2021). Santa Cruz de Tenerife [online]. Dostupno na: <https://www.spain.info/en/destination/santa-cruz-tenerife/> (2.6.2022.)
 35. Španjolska. (2017). Proleksis Enciklopedija. Dostupno na: <https://proleksis.lzmk.hr/48098/> (4.5.2022.)
 36. Španjolska. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59817> (10.5.2022.)
 37. Tenerife. (2022). Tenerife Tourism [online]. Dostupno na: <https://www.webtenerife.co.uk/> (1.6.2022.)
 38. Tenerife. Hrvatska enciklopedija. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=60806> (31.5.2022.)
 39. Travel industry dictionary. (2022). Clubbing Tourism. Dostupno na: <https://www.travel-industry-dictionary.com/clubbing-tourism.html> (24.5.2022.)
 40. Unesco (2022). Spain. Dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/es> (1.6.2022.)
 41. Visit Menorca. (2016). Menorca Biosphere Reserve [online]. Dostupno na: <http://visitmenorca.com/en/menorca/menorca-biosphere-reserve/> (26.5.2022.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja turista u Španjolskoj	7
Tablica 2. Broj dolazaka i noćenja turista na Balearskom otočju	9
Tablica 3. Broj dolazaka i noćenja turista na Kanarskom otočju	25
Tablica 4. Broj dolazaka turista u Španjolskoj	35
Tablica 5. SWOT analiza otočnog turizma Španjolske	36

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Karta Španjolske	2
Slika 2. Otočje Baleari	8
Slika 3. Katedrala u Palmi	13
Slika 4. Dalt Vila	17
Slika 5. Rezervat biosfere Menorca	20
Slika 6. Svjetionik La Mola	23
Slika 7. Otočje Kanari	24
Slika 8. Santa Cruz de Tenerife	28
Slika 9. Dunas de Maspalomas	31
Slika 10. Arrecife	34